

Jaarbericht 2007 - 2008

Revitalisering van de wijkpolitie

Planning activiteiten SMVP

Jaarverslag 2007

Wat doet de SMVP?

Een goed functionerende veiligheidszorg is van groot belang voor iedereen. Ontwikkelingen in de samenleving vereisen een voortdurende bezinning door alle betrokken partijen. Nieuwe ideeën op dit gebied verdienen steun en stimulans. Om tot optimale communicatie te komen tussen allen die het aangaat is een aanjager nodig.

De Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie wil die rol op zich nemen. De missie van de stichting is bij te dragen aan de maatschappelijke discussie over de verbetering van de veiligheid(szorg) in de breedste zin. Zij doet dit onder meer door meningen te formuleren over belangrijke thema's, door partijen bijeen te brengen, door vernieuwing te stimuleren, door conferenties, symposia en uitwisselingsprogramma's te organiseren en door achtergrondinformatie te verstrekken.

Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie

Jaarbericht 2007 - 2008

Revitalisering van de wijkpolitie

Planning activiteiten SMVP

Jaarverslag 2007

Dordrecht, juli 2008

Inhoud

Voorwoord

<i>Deel I Revitalisering van de wijkpolitie</i>	9
1.1 Veiligheid alleen op grond van strafrecht?	9
1.2 Politie als voortrekker	10
1.3 Kentering	12
1.4 Mogelijkheden voor een nieuw elan voor wijkpolitie	13
<i>Deel II Planning activiteiten SMVP</i>	15
2.1 Lopende projecten	15
- Maatschappelijk debat over verdeling van verantwoordelijkheid voor veiligheid	15
- Burgermoed	16
- Begeleiding van probleemjongeren naar werk	18
- Versterking lokale inbedding van het Veiligheidshuis Midden-Limburg en het Openbaar Ministerie	18
- Diversiteit	21
- Maatschappelijke integratie en legitimiteit van de politie	21
2.2 Structurele activiteiten	22
- SMVP Veiligheidsoverleg	22
- Publicatieprijs SMVP	22
- Leerstoel Politiestudies en Veiligheidsvraagstukken	23
- SMVP Nieuwsbrief	23
<i>Deel III Jaarverslag 2007</i>	25
3.1 Bestuur en raad van advies	25
3.2 Organisatie	25
3.3 Afgesloten projecten	25
- Noodweer	25
- Reassurance policing	27
- Particulier onderzoek en opsporing	28
- Leiderschap bij de politie in Nederland en Vlaanderen	28
3.4 Stichting SMVP Producties	28
- Openbare orde en rechtshandhaving in multiculturele buurten	29
- Sociale veiligheid en gemeentelijke regie	29
- Studiedag voor Commissies Toezicht Politiecellen (CTPC's)	31
3.5 Publicaties, lezingen en andere activiteiten van directie en staf	31
3.6 Jaarrekening 2007 en accountantsverklaring	35

Voorwoord

In 2007 heeft de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (SMVP) een begin gemaakt met twee belangrijke projecten, die beide betrekking hebben op de verdeling van verantwoordelijkheden ten aanzien van veiligheid. Deze projecten zijn:

- Maatschappelijk debat over de verdeling van verantwoordelijkheid voor veiligheid (samen met de Onderzoeksraad voor Veiligheid);
- Burgermoed (samen met Fonds Slachtofferhulp).

Voor beide projecten is het uitgangspunt de zinsnede uit het huidige regeerakkoord:

Veiligheid is een kerntaak van de overheid..., maar burgers, bedrijven en instellingen zijn medeverantwoordelijk.

Voor beide projecten zijn twee vragen van belang:

Wat houdt die medeverantwoordelijkheid - die eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid - van burgers, bedrijven en instellingen nu precies in?

Is er qua toezicht (bijvoorbeeld) een balans te vinden tussen de verantwoordelijkheden van enerzijds de overheid en anderzijds burgers, bedrijven en instellingen?

De essentiële veiligheidsrelatie die in beide vragen aan de orde is, speelt zich af op twee veiligheidsterreinen, namelijk *security* en *safety* (sociale en fysieke veiligheid). Bij het Maatschappelijk debat is in 2007 een discussienota verschenen op het terrein van de fysieke veiligheid. Deze nota beperkt zich feitelijk tot bedrijven en instellingen met betrekking tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid qua fysieke veiligheid. Wat men van burgers op dit terrein in huis en buitenshuis mag verwachten, komt in de nota niet aan de orde. Dat is wel het geval bij het project Burgermoed, dat zich richt op burgers en betrekking heeft op zowel sociale als fysieke veiligheid.

Ik hoop van harte dat de eerste vruchten van beide projecten reeds in 2008 kunnen worden geplukt.

De stichting heeft ook in 2007 als vanouds weer een beroep kunnen doen op de inzet van vele deskundigen uit het veld. Het kenmerkt de goede maatschappelijke inbedding van de SMVP. Het kost de stichting doorgaans niet of nauwelijks moeite experts te vinden die een bijdrage willen leveren aan haar werk. Het bestuur van de stichting is hen hiervoor zeer erkentelijk. Daarnaast wil het bestuur ook de financiële begunstigers danken voor hun vertrouwen in de stichting. Dit vertrouwen, gekoppeld aan de maatschappelijke inbedding van de stichting, is voor het bestuur aanleiding de toekomst optimistisch tegemoet te treden.

Prof. mr. Pieter van Vollenhoven
Voorzitter Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie

Deel I Revitalisering van de wijkpolitie

In de afgelopen periode is kleinschalige, probleemgerichte politiezorg enigszins in het verdomhoekje geraakt. Toch zijn er niet te ontkennen positieve effecten van dit type politiewerk. Denk aan verminderd slachtofferschap, minder subjectieve onveiligheid bij bewoners van buurten en wijken. Ook het gezag en de legitimiteit van de politie winnen ermee. Toch staat die kleinschalige politiezorg onder druk. In deel I van het Jaarbericht 2007 - 2008 wordt een lans gebroken om de wijkpolitie nieuw leven in te blazen in de rol van aanjager van veiligheid in buurten en wijken. Maar eerst volgt een analyse van factoren die de rol van de wijkpolitie onder druk hebben gezet, doordat de politie steeds minder als voortrekker in het lokale veiligheidsbeleid is gaan optreden.¹

1.1 Veiligheid alleen op grond van strafrecht?

Of mensen zich veilig voelen in een samenleving hangt maar zeer ten dele af van de werking van het strafrecht. Neem de manier waarop de bevolking is samengesteld. Wanneer het aantal ouderen groeit, zal de behoefte aan veiligheid toenemen. Immers, zij zijn het die zich het meest onveilig voelen. Zouden daarentegen de jongeren overheersen, dan doet zich het tegenovergestelde effect voor. Het is een van de redenen om de betekenis van het strafrecht voor de veiligheid in de maatschappij te relativieren. Van belang is in dit verband dat belangrijke sociale indicatoren die invloed hebben op de wijze waarop burgers hun veiligheid beleven, al geruime tijd niet in de goede richting bewegen. In een advies over sociale veiligheid vraagt de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) hiervoor aandacht. De RMO wijst op afnemende sociale cohesie in de woonbuurt, vergrijzing, deconcentratie van sociaaleconomische problemen en de multiculturele samenstelling van bepaalde wijken, factoren die in de hand werken dat mensen zich onbehaaglijk of onveilig gaan voelen. Ook het afgenomen institutionele vertrouwen in de overheid komt volgens de Raad het veiligheidsgevoel niet ten goede.² Desgevraagd hebben burgers toch al geen hoge verwachtingen van de veiligheid in de maatschappij van de toekomst. Een grote meerderheid (ruim driekwart) van de ondervraagden verwacht dat de problemen rond veiligheid en criminaliteit in 2020 (veel) groter zullen zijn dan nu. Dat in hetzelfde jaar wetten en regels beter zullen worden nageleefd, wil er bij bijna 80 procent niet in.³

De ambitie van de rijksoverheid om in de komende jaren de geregistreerde criminaliteit terug te dringen, zal op moeten roeien tegen een aantal maatschappelijke trends en verschijnselen die het ontstaan van gelegenheidsstructuren bevorderen. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) wijst in dit verband op de open grenzen van Nederland, het vrije verkeer van mensen, de verbetering van computerfaciliteiten en op een aantal maatschappelijke trends: schaalvergroting van ondernemingen, toenemende complexiteit van organisaties en groeiende afhankelijkheid van geautomatiseerde systemen. De toename van mobiliteit van mensen, goederen en diensten en de voortgaande

¹ Deze analyse is gebaseerd op Stuurgroep Samen werken aan Veiligheid (2007). *Veiligheid als bestuurlijke opdracht* (2^e druk). Dordrecht: Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie.

² Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2004). *Sociale veiligheid organiseren: naar herkenbaarheid in de publieke ruimte*. RMO-advies, 25. Den Haag: Sdu Uitgevers.

³ Sociaal en Cultureel Planbureau (2004). *Sociaal en Cultureel Rapport 2004*, 479.

technologische ontwikkeling zorgen met elkaar voor een infrastructuur die ook criminelen ten dienste zal staan. Hetzelfde kan worden gezegd van de voortschrijdende verstedelijking van Nederland en de demografische ontwikkeling ofwel de groei van het aandeel immigranten in de totale bevolkingssamenstelling. Onderzoek leert dat er naar verhouding meer criminaliteit en verloedering is in concentratiewijken van achterstandsgroepen, waartoe naar verhouding veel immigranten behoren.

Het betekent dat versterkte nadruk op het strafrecht ontoereikend is om de maatschappij van morgen veiliger te maken. Zeker als dit geïsoleerd gebeurt als een repressieve reflex, is de kans groot dat het gezag achter de onaangename feiten aan blijft lopen. Dit is zeker het geval indien de overheid de politie vooral betekenis als strafrechtelijke actor geeft. Klein-schalige, probleemgerichte politiezorg in buurten en wijken verliest hiermee betekenis. En juist die vorm van politiezorg kan in de veiligheidspolitiek aandacht schenken aan maatschappelijke factoren die de criminaliteit aanwakkeren en bevorderen en de in de maatschappij aanwezige gelegenheidsstructuren. Door die aandacht nemen objectieve en subjectieve veiligheid toe.

Nieuw is de gedachte natuurlijk allerminst. Samenwerking van politie, justitie en andere overheidsdiensten is al jaren praktijk in Nederland. Gaandeweg verbreedde de samenwerking zich tot publiek-private arrangementen met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Het zijn concepten die in het laatste kwart van de vorige eeuw opkwamen en sindsdien in brede kring zijn geaccepteerd. Initiatief en leiding bij de tot stand komende samenwerkingsverbanden lagen aanvankelijk overwegend bij de (lokale) politie, geruggensteund door het gedachtegoed van *Politie in Verandering*⁴. Deze ontwikkeling werd begunstigd door de gebiedsgebonden oriëntatie waartoe steeds meer korpsen overgingen. De gebiedsgebonden organisatie van het politiewerk vergemakkelijkte het aangaan van samenwerkingsverbanden met bewoners en bedrijven in stadswijk of gemeente. In de jaren negentig krijgt het gebiedsgebonden werk een extra impuls. Door de opheffing van de gemeentelijke politiekorpsen met de komst van regionale korpsen op grond van de Politiewet 1993 werd de rechtstreekse bestuurlijke band tussen politie en lokaal bestuur doorgesneden. Hierdoor en door de schaalvergroting dreigde de politieorganisatie te ver af te komen staan van de lokale werkelijkheid. Het gebiedsgebonden werken was ook bedoeld als tegemoetkoming aan de gerezen behoefte aan schaalverkleining. Bovendien werd zo de aansluiting bij het lokaal bestuur weer enigszins hersteld.

1.2 Politie als voortrekker

Het lijkt geen twijfel: zonder de signaalfunctie, het initiatief, de inzet en de aanjaagfunctie van de politie zouden de ontstane lokale veiligheidsnetwerken nooit een hoge vlucht hebben genomen. Of, zoals Terpstra en Kouwenhoven in hun onderzoek naar lokale veiligheidsnetwerken het formuleren: ‘Zonder de inzet, persoonlijke betrokkenheid en het enthousiasme van bijvoorbeeld een wijkagent zouden meerdere van de onderzochte netwerken vermoedelijk nooit zijn ontstaan of hun aanloopproblemen niet hebben overleefd’.⁵

⁴ Projectgroep Organisatiestructuren (1977). *Politie in verandering*. Den Haag.

⁵ Terpstra, Jan & Kouwenhoven, Roderik (2004). *Samenwerken en netwerken in de lokale veiligheidszorg*. Zeist/Apeldoorn: Kerckebosch/Politie en Wetenschap, 177. Aan dit boek werd in 2005 de Publicatieprijs SMVP toegekend.

Van meet af aan staat de politie in het algemeen positief ten opzichte van andere publieke en private partijen bij de aanpak van lokale veiligheidsproblemen. Zij is zich ervan bewust, en dat geldt zowel voor de wijkagent als voor de leiding, dat bij veel veiligheidsproblemen andere deskundigheden, middelen en instrumenten nodig zijn naast handhaving en politieel optreden. Terpstra en Kouwenhoven spreken in dit verband van een 'nieuwe orthodoxie' bij de politie met een morele ondertoon: de principiële opvatting dat andere partijen meer verantwoordelijkheid moeten gaan dragen voor de veiligheid en dit niet langer volledig kunnen afschuiven op de politie.

De bijdragen die de wijkpolitie levert aan veiligheidsnetwerken zijn divers van aard.⁶ Toezicht en surveillance nemen een belangrijke plaats in. Van belang is ook het onderhouden van relaties en het voeren van overleg met deelnemende partijen: scholieren, ondernemers, buurtbewoners, uiteenlopende instanties. Dergelijke activiteiten liggen geheel in lijn met het politieadagium 'kennen en gekend worden'. Vrij vaak krijgt de wijkpolitie als taak de overige deelnemers aan de samenwerking aan te sturen. In de praktijk heeft dit een informeel karakter. En vanzelfsprekend behoort het tot de taak van de politievertegenwoordiger in het netwerk om de contacten met de rest van de politieorganisatie te onderhouden, hetzij de meldkamer, de surveillancedienst of de recherche.

Een zeer belangrijke rol van de wijkpolitie is informatieoverdracht. Zij beschikt over specifieke informatie (over daders, de veiligheidssituatie in de buurt, op school of op een bedrijventerrein), waar de andere partijen in het netwerk afhankelijk van zijn: de school, de bewoners, de gemeente. Aan de hand van de informatie waarover zij beschikken, proberen wijkpolitied medewerkers soms hun visie op de aard en de ernst van veiligheidsproblemen op andere partijen over te brengen.

Een belangrijke wijkpolitieactiviteit is voorts het uitvinden van oplossingen voor concrete problemen die zich voordoen op school, in de buurt, het winkelcentrum, bedrijventerrein of uitgaansgebied. Dat kan variëren van conflicten tussen bureaus tot overlast van rondhangende jongeren. De bijdrage van de wijkpolitie in het netwerk komt dikwijls neer op het aanhoren van klachten, het in gesprek brengen van partijen of het inschakelen van andere instanties.

Een centrale rol speelt de wijkpolitie als daadwerkelijk moet worden gereageerd op crimineel gedrag. Er moeten dan afspraken worden gemaakt tussen het netwerk en - afhankelijk van het delict en de doelgroep - de recherche, bureau Halt, justitie of reclassering over het doen van aangifte. In een meerderheid van de onderzochte netwerken blijkt de wijkpolitievertegenwoordiger degene die 'de kar trekt'. In eerste instantie is de voortrekkersrol van de politie vrijwel altijd permanent, ook al is dat niet tevoren zo beoogd. Terpstra en Kouwenhoven verklaren dit uit de praktische en doelgerichte cultuur bij de politie. De politie neemt zo ook het zekere voor het onzekere. 'In de ogen van de politievertegenwoordiger bestaat bij het in het begin te veel overlaten aan andere partijen soms het risico dat de samenwerking zal blijven steken in alleen maar 'vergaderen' zonder dat concrete stappen worden gezet.'

1.3 Kentering

⁶ Terpstra, Jan & Kouwenhoven, Roderik (2004). 180-183.

Inzet en enthousiasme van de wijkpolitie lijken sinds enige tijd alweer wat over hun hoogtepunt heen. De wijkpolitie maakt terugtrekkende bewegingen, zonder er overigens uit te stappen. ‘De brede, vaak initiërende en stimulerende bijdrage van de politie, gebaseerd op grote persoonlijke inzet, wordt vervangen door een beperktere bijdrage, waarbij de politie slechts als ‘sluitstuk’ van het netwerk wordt voorgesteld.’⁷ Er ontstaat een tweede generatie netwerken. Bij de eerste generatie stond de samenwerking voorop, waarbij werkwijzen van afzonderlijke partijen soms aanzienlijk met elkaar verweven raakten. Om samenwerking gaat het bij de tweede generatie weliswaar ook, maar deze is minder hecht. Er is een striktere scheiding tussen verantwoordelijkheden van diverse partijen, waarbij het vooral de engere taakopvatting van de wijkpolitie is, die het verschil maakt. De wijkpolitie wil niet langer verantwoordelijkheid dragen voor het netwerk als geheel. Dat uit zich bijvoorbeeld in het afstoten van de coördinatietaken, van een voorzitterschap, van de bijdrage aan een deelproject of het niet meer willen dragen van bepaalde kosten.

Uiteenlopende ontwikkelingen spelen hier een rol. Zo heeft de rijksoverheid sinds enige jaren pogingen ondernomen om meer greep te krijgen op het lokale politiewerk: prestatiecontracten, nationale prioriteiten, meetbare *targets*. Vooral sturing op meetbare prestaties heeft grote invloed op het politiewerk in de korpsen. Activiteiten in de preventieve sfeer laten zich niet uitdrukken in getallen en lijken niet te worden beloond. Hetzelfde geldt voor het zoeken van samenwerking met andere partijen en het participeren in lokale veiligheidsnetwerken.

Een tweede factor is de toenemende belasting van de politie - die daarom ook wel wordt aangeduid als ‘een organisatie met louter prioriteiten’. Dit maakt het in de ogen van de politieleiding bezwaarlijk om de grote inzet voor de lokale netwerken vol te houden. Mede als gevolg van deze overbelasting is de politie al enige tijd verwickeld in een kern-takendiscussie. Bij de leiding van de Nederlandse politie tekent zich eenstemmigheid af over een viertal taken die als ‘superkerntaken’ worden aangemerkt. Volgens *Politie in ontwikkeling*, een rapport van de projectgroep Visie op de politiefunctie van de Raad van Hoofdcommissarissen zijn dit:

- beschermen van de openbare orde tegen dreigende verstoringen al dan niet op grote schaal;
- verlenen van noodhulp, al dan niet in samenwerking met brandweer en GGD;
- opsporen van delicten met een duidelijke opsporingsindicatie;
- signaleren en adviseren, deze taak vindt niet zijn oorsprong in de Politiewet 1993, maar vloeit volgens de projectgroep voort uit de eerste drie taken. ‘Waar het om gaat is dat de politie vanuit haar operationele ervaringen, de daarmee samenhangende informatiepositie en haar professionaliteit, problemen op het gebied van veiligheid signaleert en waar mogelijk omvormt tot adviezen aan andere actoren, met name wat betreft de verantwoordelijkheid van deze partijen voor hun bijdrage aan veiligheid.’⁸ De politie in de rol van gezaghebbende leermeester en gangmaker.

Onderhouden van lokale netwerken sluit in deze visie niet naadloos aan bij de veronderstelde kerntaken. De politie neemt daarmee enige afstand van het leerstuk van de vermaatschappelijking dat de afgelopen decennia haar denken en handelen heeft bepaald. In de geest van dit leerstuk verlegde de politie haar aandacht van handhaving naar een

⁷ Terpstra, Jan & Kouwenhoven, Roderik (2004). 185.

⁸ Projectgroep Visie op de politiefunctie van de Raad van Hoofdcommissarissen (2005). *Politie in ontwikkeling*. Den Haag: Nederlands Politie Instituut, 66-67.

aanpak van problemen die aan ordeverstoring en misdaad ten grondslag liggen; participatie in lokale netwerken en een grote mate van lokale bekendheid golden daarbij als onmisbaar. Maar de tijden lijken veranderd. Want vandaag de dag is de nadruk in het politiewerk weer meer op handhaving komen te liggen. Deze opvatting leeft overigens sterker bij de politieleiding dan bij de wijkagenten die nog actief zijn in de lokale netwerken. Deze politiemensen voelen zich soms onvoldoende gesteund door het hoofdbureau: 'Het is soms wel moeilijk om bij de leiding steun te vinden voor bepaalde activiteiten in het kader van een wijkprogramma. Het wordt gemakkelijk ondergesneeuwd door andere prioriteiten die altijd weer zwaarder wegen'.⁹ Ook een activiteit als bemiddeling in buurten stuit op toenemende reserves bij de leiding van korpsen. Hoe dan ook, de wijkpolitie staat onder druk.

1.4 Mogelijkheden voor een nieuw elan voor wijkpolitie

Tanende aandacht voor vermaatschappelijking van de politie doet geen recht aan de leefsituatie van burgers in buurten en wijken. 'In veel buurten en wijken zijn bewoners gigantisch uitgekeken op de overheid', zei de voorzitter van de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (SMVP), prof. mr. Pieter van Vollenhoven, op de conferentie *Welzijn versterkt veiligheid* op 29 november 2002 in Amersfoort.¹⁰ In deze buurten en wijken is de leefsituatie voor bewoners vaak onherbergzaam. Er is sprake van een optelsom van discontinuïteit en onderlinge vervreemding, die zich uit in vele gedaanten. Rondzwervende dealers en junks, dronkaards en psychoten die de omgeving terroriseren, allerlei vormen van geweld, overlast en langdurige conflicten, woninginbraak en verloedering, rondhangende jongeren en scheurende automobilisten, het zijn allemaal fenomenen die bij bewoners angst en ongerustheid veroorzaken. Natuurlijk, de ene buurt of wijk is de andere niet. In iedere buurt of wijk is een andere invulling van veiligheid, recht en orde, kortom van betamelijkheid op zijn plaats. Iedere buurt of wijk vergt een andere aanpak, blauwdrukken werken niet. En er bestaan ook buurten en wijken aan de andere kant van het ongemak spectrum. Maar hoe dan ook, alle buurten en wijken hebben gemeen dat de politie als geen andere instantie bewoners kan geruststellen. Zij heeft in dit opzicht een unieke positie, haar geweldsmonopolie is daaraan niet vreemd. De politie is bij uitstek in staat bij te dragen aan veiligheid van de samenleving door het aangaan van arrangementen met burgers, maatschappelijke organisaties en andere overheidsinstanties. En dat begint aan de voet van de samenleving: de leefsituatie van burgers in buurten en wijken. *Going local*, zoals de Engelse politie het thans noemt. Steeds gaat het daarbij om veiligheidsproblemen waarvan bewoners vinden dat aanpak is geboden. Steeds is ook de mogelijkheid van uitoefenen van drang en dwang geboden. Repressie, preventie, noodhulp, toezicht, advies, bemoediging, vermaning, correctie en opsporing zullen daarbij allemaal nodig zijn. Waar het op aan komt, is dat de politie burgers in hun leefomgeving geruststelt en daardoor onherbergzaamheid voorkomt. In dit opzicht is *reassurance policing* een interessante ontwikkeling. Deze uit Engeland en Wales overgewaaide wijze van politieoptreden maakt het kiezen van een passende aan-

⁹ Terpstra, Jan & Kouwenhoven, Roderik (2004). 190.

¹⁰ SMVP, Verdiwel & Landelijk Expertisecentrum Buurtbemiddeling (2003). *Welzijn versterkt veiligheid. Betrokken burgers in leefbare wijken*. Dordrecht/Utrecht: SMVP/Verdiwel. Zie ook: (2004) *Welzijn versterkt veiligheid. Een handreiking voor de praktijk*, Utrecht/Dordrecht: Verdiwel, MO Groep en SMVP.

pak van problemen in buurten en wijken mogelijk. Bewoners spelen hierbij een uitdrukkelijke rol.¹¹

Politiewerk in deze zin versterkt sociale cohesie in buurten en wijken, bouwt sociaal kapitaal op, leidt tot effectieve vormen van gemeenschapszin en creëert nieuwe vormen van samenwerking. Bewoners krijgen weer grip op hun eigen buurt, ook al zal dat vaak langzaam gaan, waardoor gevoelens van onbehagen verdwijnen. Maar dat optreden zal steeds moeten in nauwe samenwerking met andere partners. Gemeente, hulpverlening, winkeliers, horeca, noem maar op. De huidige spanningen in lokale gemeenschappen maken duidelijk dat samenleven steeds moeilijker is. Er zal veel energie nodig zijn om deze problemen aan te pakken. Aanpak van problemen op het niveau van de leefomgeving van de burgers, ook door de wijkpolitie, blijft van essentieel belang.

¹¹ Zie: Ponsaers, Paul & Gunther Moor, Lodewijk (eds.). (2007). *Reassurance policing: concepten en receptie*. Brussel: Politeia. Van Calster, Patrick & Gunther Moor, Lodewijk (red.). (2007). *Reassurance policing: een alliantie tussen burgers en politie?* Dordrecht: SMVP. Easton, Marleen, Gunther Moor, Lodewijk, Hoogenboom, Bob, Ponsaers, Paul & Van Stokkom, Bas (eds.). (2008). *Reflections on Reassurance Policing in the Low Countries*. Den Haag: BJU.

Deel II Planning activiteiten SMVP

2.1 Lopende projecten

Maatschappelijk debat over verdeling verantwoordelijkheid voor veiligheid

De voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) en de SMVP, prof. mr. Pieter van Vollenhoven heeft in september 2007 per brief het startsein gegeven voor een maatschappelijk debat over verdeling van verantwoordelijkheid voor veiligheid. Dit debat - een gezamenlijk project van de OVV en de SMVP - zal in 2008 worden voortgezet. In zijn brief vroeg de voorzitter aandacht voor de essentiële veiligheidsrelatie tussen overheid en samenleving. In de praktijk blijken hierover grote onduidelijkheden te bestaan, vooral over de omvang van ieders verantwoordelijkheden. Naar zijn mening is deze onduidelijkheid eigenlijk niet nieuw, maar meer in de schijnwerper gekomen toen de veiligheidsfilosofie zich fundamenteel ging wijzigen in de jaren negentig van de vorige eeuw. Werd vroeger de veiligheid gezien als een taak voor de overheid alleen, sinds de jaren negentig wordt veiligheid beschouwd als een taak voor de samenleving in haar totaliteit.

De doelstelling van dit project is een balans te vinden tussen de omvang van de verantwoordelijkheid van de overheid voor veiligheid en die van de onderneming en/of organisatie. Enerzijds is veiligheid een kerntaak van de overheid en anderzijds een medeverantwoordelijkheid van ondernemingen en organisaties. De kerntaak van de overheid voor het onderwerp veiligheid is gebaseerd op twee pijlers:

1. de regelgeving;
2. het toezicht op de naleving van die regelgeving.

De voorzitter stelt voor het referentiekader van de Onderzoeksraad voor Veiligheid als uitgangspunt te nemen voor het inhoud geven aan de eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid. In dit referentiepunt is de veiligheidsaanpak, de inventarisatie en de beheersing van risico's gebaseerd op:

- a. de relevante vigerende wet- en regelgeving (algemeen verbindende voorschriften);
- b. de beschikbare normen en richtlijnen;
- c. de eigen inzichten en opgedane ervaringen met risico's in het algemeen en met ongevallen en/of incidenten in de eigen organisatie en/of sector in het bijzonder.

Prof. mr. Pieter van Vollenhoven geeft aan dat er thans geen sprake is van een zekere balans tussen de eigen verantwoordelijkheid van ondernemingen en/of organisaties en de overheidsverantwoordelijkheid. Voor het vinden van een balans zal allereerst een eensgezinde opvatting moeten bestaan over 'de eigen verantwoordelijkheid' van ondernemingen en organisaties voor hun veiligheid. Vervolgens kan de balans met de overheidsverantwoordelijkheid worden opgemaakt. Hij acht het voor de veiligheid van het grootste belang dat er in eerste instantie een eensluidende opvatting gaat bestaan over 'hoe' inhoud dient te worden gegeven aan het nemen van de eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid bij de burgers, ondernemingen en organisaties. Als in de praktijk zou blijken dat de hier bedoelde balans niet kan worden gevonden, dan zou de veiligheid wel eens in hoge mate kunnen afhangen van de inzet van klokkenluiders.

Burgermoed

Op initiatief van de voorzitter van het Fonds Slachtofferhulp en de SMVP, prof. mr. Pieter van Vollenhoven, loopt het project Burgermoed. De directe aanleiding van dit initiatief is de lezing *Zit heldenmoed ons in het bloed?* van de voorzitter van de SMVP, prof. mr. Pieter van Vollenhoven, op 27 oktober 2006 voor het Carnegie Helden Fonds in het Provinciehuis in Den Haag. Bovendien is voor het project het verschijnen van de SMVP studie *Tussen eigen verantwoordelijkheid en eigenrichting* van belang. Hoe kunnen burgers die de moed hebben in te grijpen wanneer hun medeburgers in gevaar zijn, beter worden ondersteund? Immers, alleen bij deugdelijke ondersteuning zullen ook anderen weer bereid zijn in te grijpen. Daaraan vooraf gaat de vraag wat burgers nou eigenlijk zelf mogen doen en wat ze niet meer mogen doen. Mogen zij iemand die een greep uit de winkelkas doet aanhouden? Mogen ze hem een klap geven, opdat hij niet wegloopt? Een ‘rotschop’ geven? Hoeveel geweld is toelaatbaar wanneer iemand ingrijpt die getuige is van de mishandeling van een ander? Wat zijn de gevolgen voor de burger die in dergelijke gevallen optreedt als degene die het geweld gebruikte of het strafbare feit pleegde nadelige gevolgen ondervindt, bijvoorbeeld een gebroken kaak? Antwoorden op deze vragen zijn niet gemakkelijk te geven. Elke situatie is anders. De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de grens van de aanvaardbare eigen verantwoordelijkheid niet helder is. Burgers weten niet wat ze wel en niet mogen doen als ze getuige zijn van een (gewelds)incident op straat of in een (semi)publieke ruimte. Sommige burgers blijven daarom als verlamd staan wanneer zij zien dat iemand in elkaar wordt geslagen. Anderen grijpen zo hard in, dat zij zich achteraf voor de rechter moeten verantwoorden. In dit project is sprake van de volgende stappen.

a. Strafrechtelijk onderzoek

Dit betreft een deelonderzoek naar casussen uit de afgelopen periode (zeg een tijdsperiode van twee jaar), waarin burgers zich tegen onrecht hebben verweerd. Op grond van dit onderzoek kunnen reconstructies van de gebeurtenissen worden opgesteld waarmee politie en justitie hun voordeel kunnen doen. Wellicht is het mogelijk om op grond van dit onderzoek een lijst met ‘zorgvuldigheidscriteria’ op te stellen om de grenzen van het toelaatbare burgeroptreden scherper te stellen. Politie en justitie zouden de criteria kunnen gebruiken bij het beoordelen van zaken. Bovendien zouden de criteria de basis kunnen vormen voor voorlichting aan en training van burgers met het doel hun sociale zelfredzaamheid te vergroten. Dit laatste punt is minstens zo belangrijk als de ondersteuning van politie en justitie. Klopt het beeld wel dat veel burgers denken dat ‘niets mag’? Loopt een ingrijper als het ware het risico langer in de cel te zitten dan degene tegen wie hij ingrijpt? In opdracht van de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie voeren prof. mr. Ybo Buruma en dr. ir. Jan Terpstra van de Radboud Universiteit Nijmegen dit deelonderzoek uit.

b. Al dan niet passiviteit bij gevaar (bystander onderzoek)

Dit deelonderzoek kan geschieden in de vorm van een literatuurstudie. In de literatuur is veel bekend over de omstandigheden die van invloed zijn bij het al dan niet ingrijpen door burgers bij gevaarlijke situaties van medeburgers. Dit *bystander* onderzoek geschiedt door Marnix Eysink Smeets, lector Public Reassurance aan de hogeschool INHOLLAND en Lodewijk Gunther Moor (SMVP). Eventueel is het mogelijk ook langs experimentele weg relevante informatie te traceren.

c. Mediaonderzoek

Op welke wijze besteden media aandacht aan Burgermoed? Hoe komen de rollen van verschillende betrokkenen in beeld? Zijn er in de loop van de tijd veranderingen in beelden over Burgermoed in de media opgetreden? Dit onderzoek vindt thans plaats bij De Telegraaf, De Volkskrant en het Haarlems Dagblad. Methoden van onderzoek zijn interviews en inhoudsanalyse. Martine den Brinker, master student Criminologie aan de Universiteit Leiden, voert het onderzoek uit in het kader van haar afstudeeropdracht. Zij werkt vanuit het bureau van de SMVP.

d. Strategisch plan

Voor het project is het ontwikkelen van een slimme strategie noodzakelijk. Die wordt neergelegd in een plan, dat in ieder geval antwoord geeft op de volgende essentiële vragen:

- Wat is de huidige situatie, waar willen we heen, wat is het beoogde eindplaatje?
- Wat zijn de kernpunten waarlangs we dat willen bereiken?

Om deze vragen te beantwoorden, dienen we zicht te hebben op hoe de organisatie van het project in elkaar dient te steken om een optimaal resultaat te behalen. Het uitgangspunt daarbij is, dat een integrale opleiding tot Burgermoedige 1^e Klasse voor de gehele Nederlandse bevolking niet zal werken.

Het lijkt verstandig zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande initiatieven, opleidingen, trainingen, et cetera. Daarbij is van belang te bedenken dat wat er in veel van deze opleidingen gebeurt, al sterk lijkt op of overeenkomt met wat wij willen bereiken. Wij moeten dus niet de neiging hebben iets nieuws te willen brengen ten koste van wat anderen al eerder hebben ontwikkeld. Integendeel: wij hebben een hoeveelheid kennis en ervaring op schrift gesteld die ter beschikking staat van al diegenen die zich met deze vraagstukken bezighouden. Onze meerwaarde is:

- het hebben/ontwikkelen van specifieke kennis door middel van onderzoek;
- het hebben van ervaring in toepassing in de praktijk, vooral indirect ('train de trainers');
- het beschikken over mogelijkheden om een groot netwerk te mobiliseren;
- het vermogen om de komende jaren met kracht te werken aan vergroting van toegankelijke, op schrift gestelde en voor de praktijk hanteerbare cases.

Het gaat daarbij om verschillende zaken:

- bewustwording van het probleem op maatschappelijk niveau;
- bewustwording van de mogelijke eigen rol (zeer divers, van individuele 'gewone' burger tot iemand die al heel actief is. Of van trainer bij brandweer, zelfverdediging of EHBO-cursus tot rechter);
- kennis over dilemma's, grenzen;
- praktische vaardigheden, variërend van 'hoe mobiliseer ik mijn medemens?' tot 'hoe voorkom ik escalatie?' of 'hoe treed ik effectief op?'.

Wij moeten het type kennis dat wij willen overbrengen sterk focussen om te voorkomen dat we over alles gaan, en dus over niks. We kunnen focussen op bijvoorbeeld: alle moedwillige of van buiten komende bedreigingen tussen individuele burgers of kleine groepen burgers. Dus wel: verdrinkend kind, aangevallen juwelier, brandend huis. Maar niet: milieu, voetbalrellen, kleine EHBO-zaken.

e. Interne campagne bij professionals

Professionals van politie, justitie, brandweer en ambulance dienen op de hoogte te worden gebracht van de beoogde werkwijze en doelstellingen van Burgermoed. Zij dienen eerder op de hoogte te zijn van Burgermoed dan het brede publiek. Langs welke wegen kan deze interne campagne worden gevoerd?

f. Landelijke bewustzijns campagne ondersteund door een website

In deze landelijke bewustzijns campagne komen de mogelijkheden van Burgermoed aan bod. Wat vragen we aan burgers? En ook wat vragen we vooral niet aan burgers? Via die landelijke bewustzijns campagne kunnen burgers bekend raken met een website, waarop meer inhoudelijke informatie beschikbaar is. Hoe is hun inzet op een verantwoorde wijze mogelijk? Zijn er misverstanden die eerst uit de weg moeten worden geruimd? Waar kunnen ze voor nadere informatie terecht? Zijn wellicht specifieke deelcampagnes gericht op verschillende subgroepen gewenst? En welke praktische, aansprekende *tips 'n tricks* zijn te geven?

Inschakeling van een televisiezendgemachtigde lijkt, in ieder geval voor een stevige 'aftrap', voor de landelijke bewustzijns campagne geboden. Voor een vervolg kan bijvoorbeeld worden gedacht aan *viral marketing*, die zich deels via nieuwe media (met name internet) voltrekt. Maar ook kan worden gedacht aan een 'koekoeksei'-strategie, waarbij aansluiting wordt gezocht bij allerlei al bestaande initiatieven, zoals door anderen verzorgde trainingen. Door deze werkwijze(n) kan worden voorkomen dat het project in de valkuil van 'overheidsinstitutionalisering' tuimelt.

g. Pilot in regio

Na de interne campagne bij professionals en de landelijke bewustzijns campagne is het mogelijk Burgermoed verder vorm te geven. Het is daarbij noodzakelijk dat een adequate opleiding beschikbaar komt. Deze opleiding gaat burgers faciliteren andere burgers in nood bij te staan. Daarvoor dient het duidelijk te zijn waarvoor de burgers kunnen worden ingezet. Het idee is om via *train de trainers* burgers hiervoor op te leiden. Die opleiding van trainers van burgers kan in eerste instantie geschieden door gepensioneerden/vrijwilligers uit sectoren van politie, brandweer, GGD. Het idee is met een pilot in een regio te starten. Op basis van de pilot is het mogelijk het werkkerrein langzamerhand uit te breiden, opdat landelijke invoering van Burgermoed geleidelijk tot de mogelijkheden gaat behoren. Op korte termijn zal met een politieregio overleg over de beoogde pilot starten.

Begeleiding van probleemjongeren naar werk

De bedoeling van dit project, een initiatief van vice-voorzitter H. Wiegel, is om de politie een begeleidende rol te laten spelen bij het doorgeleiden van probleemjongeren naar werk en scholing. Het project vindt plaats in het district De Waarden van de regiopolitie Gelderland-Zuid. Met hulp van de districtschef mevrouw Janny Wierda is voortgegaan met een oriëntatie op de mogelijkheden. De gemeenten Tiel, Zaltbommel en Culemborg hebben positief gereageerd. De kick-off van het project getiteld 'Verbinding werkt' vindt plaats op 30 september 2008 in Kasteel Wijenburg in Echteld tijdens een ontbijtbijeenkomst.

Versterking lokale inbedding van het Veiligheidshuis Midden-Limburg en het Openbaar Ministerie

Een betrekkelijk nieuw fenomeen is het ontstaan van een *Veiligheidshuis* binnen een gemeente. Veiligheidshuizen zijn in een toenemend aantal gemeenten actief.

Veiligheidshuizen bieden alle partners die te maken hebben met daders en slachtoffers van criminaliteit de mogelijkheid tot samenwerking in ketenverband. Naast politie en justitie zijn dat gemeente, welzijnswerk, zorgpartners, woningcorporaties et cetera.

Het Veiligheidshuis Midden-Limburg heeft twee kenmerken:

- op bestuurlijk niveau (de bovenbouw) is het een ketenkantoor, waaraan een stuurgroep en/of projectgroep leiding geeft. Alle betrokken partners zijn vertegenwoordigd;
- op uitvoerend niveau is het een regionaal knooppunt van diverse vormen van gebiedsgebonden werken.

Bij het Veiligheidshuis Midden-Limburg zijn vanaf 2009 de volgende gemeenten betrokken:

- Echt-Susteren;
- Leudal;
- Maasgouw;
- Nederweert;
- Roerdalen;
- Roermond;
- Weert.

In deze zeven gemeenten wonen ca. 250.000 inwoners.

Werkwijze Veiligheidshuis

Dit gebiedsgebonden werken kent een breed scala van activiteiten. Het Veiligheidshuis heeft tot doel onveiligheid, respectievelijk criminaliteit te verminderen door het maken van persoonsgerichte afspraken door ketenpartners om recidive te voorkomen. Dat betekent dat de kerntaak ligt op de curatieve aanpak, dat wil zeggen het zorgen voor een gedragsverandering bij daders waardoor zij stoppen met hun criminele activiteiten. De meerwaarde is voornamelijk gelegen in het streven naar naadloze aansluiting van de proactieve, preventieve, curatieve en repressieve aanpak met daartussen tegenhouden en nazorg. En ook voor slachtoffers bestaat aandacht. Steeds is er sprake van een persoonsgerichte aanpak, waarbij het aanbieden van maatwerk voorop staat.

In een Veiligheidshuis bestaat grofweg de volgende rolverdeling. De gemeente voert de regie. De gemeente stuurt en zorgt voor samenhang. Het Openbaar Ministerie (OM) beslist over de strafrechtelijke reactie, bijvoorbeeld dagvaarding of aanbieden van taakstraffen. De reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming adviseren over taakstraffen. De politie is de grootste 'leverancier' van zaken in het Veiligheidshuis. De Jeugdreclassering zorgt voor advies en begeleiding van jongeren. De Raad voor de Kinderbescherming volgt minderjarigen gedurende straftrajecten. Het Bureau Jeugdzorg komt in actie bij zware jeugdproblematiek. Het maatschappelijk werk is werkzaam bij hulpverlening aan probleemgezinnen. De verslavingszorg begeleidt gebruikers en verslaafden met problemen door alcohol, drugs, gokken of medicijnen. Slachtofferhulp zorgt voor opvang van slachtoffers van misdrijven of ernstige verkeersdelicten. Kortom, het Veiligheidshuis is een conglomeraat van ketenpartners. Er bestaan centrale persoonsdossiers om trajectafspraken te kunnen maken. Er is ook nazorg voor ex-gedetineerden.

Bestendiging betrokkenheid huidige partners

Het Veiligheidshuis Midden-Limburg is nog relatief jong. Het bevindt zich als het ware nog in een pioniersfase. In deze fase is het aantrekkelijk zich te bekommeren over wat noodzakelijk is om de binding van de huidige en mogelijk toekomstige partners aan het Veiligheidshuis te versterken. De onderzoeksvraag is:

- *Hoe kan de binding van (bestaande en mogelijk toekomstige) partners aan het Veiligheidshuis Midden-Limburg worden versterkt?*

Het voorstel is deze onderzoeksvraag met behulp van interviews te beantwoorden. Het is mogelijk interviews te houden met vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie, gemeenten, de politie, het bureau jeugdzorg, de GGZ, de Raad voor de Kinderbescherming, reclassering, CWI, woningbouwcorporaties, welzijnsinstellingen, Algemeen Maatschappelijk Werk, de Kamer van Koophandel, Leger des Heils, et cetera.

Het is de bedoeling dat deze interviews plaatsvinden op:

- bestuurlijk niveau;
- uitvoerend niveau.

Op deze wijze is het mogelijk eventuele discrepanties tussen bestuurlijk en uitvoerend niveau op het spoor te komen.

De keuze voor gesprekspartners vindt plaats in overleg met het management van het Veiligheidshuis Midden-Limburg.

De meerwaarde van het onderzoek is, dat op grond van het verslag partners in staat worden gesteld breder te denken dan alleen het eigen domein en dat ze over de eigen grenzen heen kijken.

Naast interviews zal deskresearch worden uitgevoerd van beleidsdocumenten en overeenkomsten tussen partners. Ook zullen in dit onderzoek uitkomsten van andere onderzoeken naar samenwerkingsvormen van veiligheidshuizen en de resultaten daarvan worden bestudeerd om zo vergelijkingen mogelijk te maken.

Versterking lokale inbedding

Door onderzoek te doen naar bestendiging van de betrokkenheid van de huidige en toekomstige partners werkt het Veiligheidshuis Midden-Limburg aan versterking van zijn lokale en regionale inbedding. Wat geldt voor het Veiligheidshuis Midden-Limburg, geldt ook voor nieuwe en bestaande partners. Ook voor deze organisaties betekent dit een versteviging van de lokale en regionale verankering. Dit ligt geheel in de lijn van het rapport van de SMVP stuurgroep 'Samen werken aan veiligheid' die onder voorzitterschap van prof. mr. Pieter van Vollenhoven het rapport *Veiligheid als bestuurlijke opdracht* (2006) heeft gepubliceerd.

Versterking lokale inbedding OM

Versterking van de lokale inbedding van het OM is thans zeer actueel. Bij het OM is immers thans sprake van een sterke nadruk op centralisatie en functionalisering. Dit uit zich onder andere door het loslaten van territoriale grenzen door de procureurs-generaal die niet langer ieder voor zich zijn gebonden aan een Gerechtshof, waardoor er sprake is van een toenemende centrale sturing bij het OM. Functionalisering komt sterk tot uiting bij het landelijk parket, dat zich richt op bestrijding van nationale en internationale vor-

men van zware, georganiseerde criminaliteit en bij het functioneel parket, dat is gericht op bestrijding van criminaliteit op het gebied van fraude, economie en milieu. Het zijn alle ontwikkelingen die wijzen in de richting van steeds meer schaalvergroting, ook door meer centrale voorzieningen bij het OM. En ook steeds lijkt het streven naar meer procesefficiency de dominante grondtoon bij het OM. Wie denkt dat hiermee het verhaal over het OM in het kort is geschetst, komt bedrogen uit. Want bovenstaande ontwikkelingen nopen de traditionele arrondissementsparketten zich te bezinnen op de uitoefening van hun taken. Door centralisatie en functionalisering neemt de lokale en regionale betekenis van de arrondissementsparketten toe. En dat maakt de vraag naar lokale inbedding van het OM actueel.

Projectorganisatie

Het voorstel is dat de SMVP dit onderzoek uitvoert in samenwerking met (de lector, medewerkers en studenten van) het Expertisecentrum Veiligheid van Avans Hogeschool in Den Bosch. Uiteraard zal de definitieve opzet van het onderzoek tot stand komen in samenspraak met het management van het Veiligheidshuis Midden-Limburg.

Publicatie en conferentie

De resultaten van het onderzoek worden neergelegd in een gezamenlijke publicatie van het Expertisecentrum Veiligheid en de SMVP. Het verdient aanbeveling deze bundel aan te bieden aan de burgemeesters van de bij het Veiligheidshuis Midden-Limburg betrokken gemeenten op de aan het onderzoek gewijde conferentie.

Diversiteit

Ondanks alle goede bedoelingen kan men constateren dat in veel korpsen van de Nederlandse politie er tot op heden geen adequate afspiegeling van de bevolking in de samenstelling van het personeel bestaat. Kortom, het ontbreekt op veel plaatsen binnen de Nederlandse politie aan diversiteit. Naar verhouding zijn er te weinig allochtonen in dienst. In dit beoogde project staat de positie van allochtonen bij de Nederlandse politie centraal. De doelstelling van het project is een bijdrage te leveren aan bevordering van diversiteit ten aanzien van allochtonen bij de Nederlandse politie. Het beoogde project vindt plaats in samenwerking met het Landelijk Expertisecentrum Diversiteit van de Politieacademie.

Maatschappelijke integratie en legitimiteit van de politie

Een belangrijk kenmerk van het Nederlandse politiebestedel is de maatschappelijke integratie van de politie. Probleemgericht en gebiedsgebonden werk typeren in belangrijke mate de Nederlandse politie. Sterke verankering in wijken, professionele netwerken en het openbaar bestuur verschaffen de politie legitimiteit. Nu het politiebestedel op het punt lijkt te staan een verandering te ondergaan, hebben de Universiteit van Tilburg, de Nederlandse politie, Andersson Elffers en Felix (AEF) en de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie het initiatief genomen een longitudinaal onderzoek te beginnen naar de mate van integratie van de politie in buurten en wijken, professionele netwerken en openbaar bestuur. Er zijn verschillende aanleidingen voor dit onderzoek:

- Maatschappelijke integratie van de politie is een belangrijke voorwaarde voor integrale veiligheid. In veel gemeenten komt integrale veiligheid moeilijk tot stand.
- Discussies over verandering van het politiebestedel wijzen in de richting van meer centralisering en repressie. Betekent dit dat de maatschappelijke integratie van de politie afneemt?

In 2006 is in Gouda met een pilot gestart. In 2007 zijn casestudies uitgevoerd in Amsterdam Oud-West, Rotterdam Beverwaard, Veldhoven, Helmond en Sint Anthonis. In de tweede helft van 2008 zal een overalrapportage verschijnen. De longitudinale opzet van het onderzoek maakt het mogelijk om in de komende jaren vast te stellen of er zich ontwikkelingen voordoen in de maatschappelijke integratie en legitimiteit van de politie.

2.2 Structurele activiteiten

SMVP Veiligheidsoverleg

Vanaf 2004 kan de stichting het ‘SMVP Veiligheidsoverleg’ bijeenroepen. Op deze wijze kan de SMVP snel inspelen op allerlei maatschappelijke discussies. De volgende uitgangspunten gelden hierbij:

- Het overleg kan betrekking hebben op talrijke onderwerpen die voor de SMVP van belang zijn.
- Per onderwerp kunnen steeds wisselende deelnemers bij het overleg betrokken zijn. Dit laat onverlet dat het overleg ook vaste deelnemers kent. Voor ieder overleg worden de leden van het bestuur en de raad van advies uitgenodigd. Ook behoort een aantal veiligheidsexperts tot de vaste deelnemers.
- Voor ieder overleg worden ook specifieke experts uitgenodigd.
- Belangstellende journalisten kunnen aan het ‘SMVP Veiligheidsoverleg’ deelnemen.
- Voorzitter van het ‘SMVP Veiligheidsoverleg’ is de voorzitter van de SMVP, prof. mr. Pieter van Vollenhoven.

Publicatieprijs SMVP

De Publicatieprijs SMVP kan bogen op een traditie. Iedere twee jaar reikt de stichting deze prijs uit. De jury van de Publicatieprijs SMVP 2007 heeft besloten het volgende boek te bekronen: Hans Werdmölder (2005). *Marokkaanse lieverdjes: crimineel en hinderlijk gedrag onder Marokkaanse jongeren*. Amsterdam: Balans. Dit boek behandelt mogelijke oorzaken en achtergronden van criminaliteit en overlast van Marokkaanse jongeren in Nederland en de reacties daarop in Nederland waaronder ook van de Marokkaanse gemeenschap. Tevens wordt een eerste aanzet gegeven tot een verklaring van het fenomeen dat juist Marokkaanse jongeren relatief vaak radicaliseren. Na de beschrijving van het probleem en het presenteren van verklaringen eindigt het boek met mogelijke oplossingen. Het boek is relevant en geeft informatie over een actueel en breed verspreid veiligheidsprobleem dat vooral stedelijke trekken heeft. Het is methodologisch sterk, gebaseerd op jarenlang onderzoek (literatuurstudie, participerende observatie) en persoonlijke belevenissen. Het boek is vlot geschreven, met empathie, inlevingsvermogen en niet stigmatiserend.

De prijs is op 25 april 2008 uitgereikt in De Rode Hoed te Amsterdam.

De jury van de Publicatieprijs SMVP 2007 kent de volgende samenstelling:

- prof. mr. Theo de Roos, hoogleraar Straf- en Strafprocesrecht Universiteit Tilburg, lid van de raad van advies van de SMVP (voorzitter);
- prof. dr. Hans Boutellier, directeur Verwey-Jonker Instituut, hoogleraar Veiligheid en burgerschap aan de Vrije Universiteit Amsterdam (Frans Denkers leerstoel), lid van de raad van advies van de SMVP;
- mevr. drs. Anita Hazenberg, ambassadeur Politie in Ontwikkeling;

- mr. Geert Knigge, advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden;
- prof. dr. Paul Ponsaers, hoogleraar Criminologie Universiteit Gent;
- mevr. drs. Olga Zoomer, Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken - (IPIT) Universiteit Twente (secretaris).

De leden van het voorbereidingscomité zijn:

- mevr. drs. Olga Zoomer, Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken - (IPIT) Universiteit Twente, (voorzitter);
- dr. Jos Lammers, KLPD;
- Peter van Os, Politieacademie;
- mevr. drs. Antoinette Verhage, Universiteit Gent;
- drs. Peter Versteegh, politie Haaglanden;
- drs. Cas Wiebrens, AEF.

Leerstoel Politiestudies en Veiligheidsvraagstukken

De leerstoel Politiestudies en Veiligheidsvraagstukken werd in 1988 door de SMVP in het leven geroepen en ondergebracht bij de faculteit Sociale Wetenschappen, afdeling Bestuur & Organisatie, sectie Bestuurskunde. Bij de oprichting van de leerstoel hebben twee motieven een rol gespeeld:

1. versterking van de wetenschappelijke onderbouwing van het politievak;
2. bijdragen aan de ‘vermaatschappelijking’ van het thema veiligheid.

Eind 2007 heeft werving plaatsgevonden voor een nieuwe leerstoelhouder. Het ligt in de verwachting dat het bestuur van de SMVP een nieuwe leerstoelhouder benoemt.

SMVP Nieuwsbrief

Met ingang van 2006 verschijnen SMVP berichten per e-mail.

Deel III Jaarverslag 2007

3.1 Bestuur en raad van advies

In 2007 traden toe tot het bestuur drs. B.J.A.M. Welten, korpschef van de regiopolitie Amsterdam-Amstelland en mevrouw prof. mr. C.P.M. Cleiren, hoogleraar Straf- en Strafrecht aan de Universiteit Leiden. De raad van advies van de stichting werd in 2007 versterkt met mevrouw mr. A.L.C. Roelofs, korpschef van de regiopolitie Noord- en Oost-Gelderland en mevrouw prof. dr. D.E.M. Verwey, hoogleraar Militaire Ethiek aan de Nederlandse Defensie Academie te Breda.

3.2 Organisatie

Uitvoerende activiteiten vinden plaats vanuit het bureau van de stichting. Het secretariaat was in 2007 in handen van mevrouw G.J.M. Lassche-de Hoon en mevrouw E.J.A. Roes-van den Berg. Prof. dr. C.D. van der Vijver, secretaris van het bestuur van de stichting, verrichtte ook in 2007 veel uitvoerende werkzaamheden. Directeur van de stichting is drs. L.G.H. Gunther Moor.

3.3 Afgesloten projecten

Noodweer

In mei 2007 is in het kader van het project *Noodweer* de publicatie *Tussen eigen verantwoordelijkheid en eigenrichting* verschenen. In deze publicatie formuleert de SMVP de volgende aanbevelingen.

1. De rechter hanteert de laatste jaren een ruimere interpretatie van de vereisten bij een beroep op noodweer. De Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (SMVP) beschouwt dit als een positieve ontwikkeling, maar vraagt zich tegelijkertijd af hoe het mogelijk is dat deze ontwikkeling zo lang op zich heeft laten wachten. Het is van groot belang dat burgers die daadwerkelijk tegen criminaliteit optreden worden gesteund en dat degene die de rechtsorde verdedigt meer bescherming geniet dan degene die begon met het onrechtmatig handelen. De SMVP verwacht dat de rechterlijke macht het leerstuk van noodweer in deze richting verder zal ontwikkelen. Rechters kunnen een beroep op noodweer(exces) vaker honoreren door de wettelijke criteria ruimer te interpreteren. De wet en de jurisprudentie van de Hoge Raad bieden daartoe mogelijkheden. Ook de eisen dat iemand moet vluchten als dat kan, en geen enkele eigen schuld mag hebben, kunnen onder omstandigheden worden opgerekt. Door rekening te houden met individuele eigenaardigheden en situationele omstandigheden kan de kloof die wordt gevoeld tussen wet en werkelijkheid voor een belangrijk deel worden overbrugd. De SMVP vreest echter dat de kans groot is dat de ontwikkeling via de jurisprudentie te traag zal zijn en onvoldoende aansluit bij de maatschappelijke ontwikkelingen. De stichting pleit er daarom voor de tekst van het noodweerbegrip in artikel 41 van het Wetboek van Strafrecht aan te passen. Zo zou

de verdediging tegen de aanranding van het huisrecht kunnen worden toegevoegd.¹² Tegelijkertijd kan de wetgever in de Memorie van Toelichting duidelijk maken een ruimere interpretatie van de noodweergrenzen te bepleiten.

2. Een van de kritiekpunten vanuit de samenleving is dat de politie soms de neiging heeft om degene die zich in haar opinie met teveel geweld heeft verdedigd als verdachte te zien en soms zelfs aan te houden en in verzekering te stellen. Hoewel er ongetwijfeld situaties zijn waarin de verdediging zo disproportioneel is dat een ingrijpend optreden van de politie gerechtvaardigd is, blijft het van groot belang dat degene die een aanval pareert zoveel mogelijk wordt ondersteund. Ook als hij of zij verdachte is, dan nog dient zoveel mogelijk terughoudend te worden omgegaan met het toepassen van dwangmaatregelen. Een al te strikte interpretatie van het beginsel dat eigenrichting niet mag, leidt tot verstarring. Dat betekent dat mensen die zich hebben geweed tegen onrecht en actief hebben ingegrepen niet te snel zelf als verdachte moeten worden aangemerkt. Uitgangspunt moet zijn dat zij het voordeel van de twijfel krijgen en dat de politie vervolgens goed uitzoekt wat er precies aan de hand is. In dat onderzoek kan dan aandacht worden besteed aan de vraag of de grenzen van de gerechtvaardigde zelfverdediging zijn overschreden en of dat in die mate is gebeurd dat een eventuele strafvervolgning in de rede ligt.
3. Ook het Openbaar Ministerie moet een terughoudend vervolgingsbeleid voeren als het gaat om burgers die zich tegen onrecht hebben geweed. Ook hier geldt: eigenrichting mag niet, maar recht hoeft evenmin voor onrecht te wijken. Een officier moet niet te snel een casus aan de rechter willen voorleggen, maar zelf eerst bekijken of het gebruikte geweld bijvoorbeeld plaatsvond in het kader van een aanhouding op heterdaad. Als dat het geval is, kan vervolging achterwege blijven. Het uitgangspunt dat de samenleving ook zelf verantwoordelijkheid draagt, een uitgangspunt dat de afgelopen tien, vijftien jaar in steeds sterkere mate wordt onderschreven, dient in de wetgeving en in het beleid tot uitdrukking te worden gebracht.

Naast deze aanbevelingen acht de SMVP het van groot belang dat er maatschappelijk meer aandacht komt voor deze problematiek en de maatschappelijke reactie niet beperkt blijft tot gemopper achteraf. Dat betekent dat het feit dat de regering stelt dat de samenleving moet worden betrokken bij de aanpak van onveiligheid in de praktijk handen en voeten moet krijgen. Daarop hebben de volgende aanbevelingen betrekking.

4. De SMVP stelt voor nader onderzoek te doen naar casussen uit de afgelopen periode (om de gedachten te bepalen: een tijdspanne van twee jaar), waarin burgers zich tegen onrecht hebben verweerd. Op grond van dit onderzoek kunnen reconstructies van de gebeurtenissen worden opgesteld waarmee politie en justitie hun voordeel kunnen doen. Wellicht is het mogelijk om op grond van dit onderzoek een lijst met 'zorgvuldigheidscriteria' op te stellen om de grenzen van het toelaatbare burgeroptreden scherper te stellen. Politie en justitie zouden de criteria kunnen gebruiken bij het beoordelen van zaken. Bovendien zouden de criteria de basis kunnen vormen voor voorlichting aan en training van burgers met het doel hun sociale zelfredzaamheid te vergroten. Het bestuur van de SMVP neemt graag het initiatief voor dit onderzoek.

¹² Op de Nederlandse Antillen is dit het geval. Daar gaat men ervan uit dat iemand die zijn huis en haard verdedigt tegen een ander die ongevraagd en bedreigend binnenkomt, daartoe het recht heeft, tenzij achteraf wordt bewezen dat het helemaal niet om een noodzakelijke verdediging ging.

De resultaten kunnen van dienst zijn in de maatschappelijke discussie over grenzen van burgeroptreden en dienen voor voorlichting en advies over (on)mogelijkheden van sociale zelfredzaamheid van burgers.

5. Er dient meer aandacht te komen voor voorlichting en opleiding. Terecht stelt de projectgroep voor dat er mogelijkheden moeten zijn om (gratis) cursussen weerbaarheid te volgen. Bovendien is het van groot belang om uitspraken van de rechterlijke macht duidelijk naar de samenleving te communiceren door middel van websites, brochures, trainingen en beroepsopleidingen. Natuurlijk zal niet iedereen openstaan voor dergelijke voorlichtingsactiviteiten, maar de mogelijkheid dient in ieder geval te worden gecreëerd voor mensen die dat wél zijn. En opleidingen en trainingen voor mensen, die er vanuit de beroepsmatige sfeer mee in aanraking komen, bieden mogelijkheden om de normen én de vaardigheden die een dergelijk optreden vereisen veel breder maatschappelijk in te bedden. De Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie is graag bereid om in nauwe samenwerking met anderen hierin een rol te spelen. De SMVP is voornemens op korte termijn met concrete voorstellen te komen op dit terrein.

Als het om veiligheid gaat, moeten overheid en burger elkaar vertrouwen. Dat vertrouwen moet niet worden beschaamd doordat recht en realiteit te ver uit elkaar gaan lopen. Burgers moeten zich gedragen weten door de wet en er niet door worden verlamd. Andersom moet de overheid zich gesteund weten door sociaal zelfredzame burgers die hun grenzen kennen. Het herstel van wederzijds vertrouwen komt de veiligheid in de samenleving ten goede.

Met het onder punt 4 genoemde onderzoek is ondertussen in het kader van het lopende project *Burgermoed* een aanvang gemaakt.

De samenstelling van de projectgroep was als volgt:

- mr. Ries Straver, oud-korpschef van de politie Hollands Midden (voorzitter);
- mevr. mr. drs. Miek Smilde, juridisch onderzoeksjournalist;
- Lodewijk Gunther Moor, directeur SMVP.

Reassurance policing

Samen met het Vlaamse Centrum voor Politiestudies (CPS) heeft de SMVP op 22 en 23 maart 2007 een tweedaagse conferentie over (on)mogelijkheden van *reassurance policing* in Vlaanderen en Nederland georganiseerd. *Reassurance policing* heeft haar oorsprong sinds 2001 in Engeland en Wales. De reden voor de introductie van deze vorm van politieoptreden is de zogenaamde *reassurance gap*: een kloof tussen objectieve en subjectieve veiligheid. Uit de jaarlijks gehouden *British Crime Survey* (BCS) bleek dat er tussen 1997 en 2001 een daling is in geregistreerde criminaliteit. In dezelfde BCS is ook gemeten hoe respondenten denken dat de criminaliteit zich over de afgelopen twee jaar heeft ontwikkeld. Daarbij kwam naar voren, dat vele respondenten dachten dat de criminaliteit enigszins of veel was toegenomen. Ook bevond het vertrouwen in de politie zich op een absoluut dieptepunt. Om de kloof te dichten en het vertrouwen in de politie te herstellen, stelde de initiatiefnemers van *reassurance policing* voor het wijkgerichte werken van de politie in Engeland en Wales een nieuwe impuls te geven. In wijken zou de politie juist die problemen dienen aan te pakken, die bewoners als het meest storend ervaren. Dat kunnen allerlei vormen van criminaliteit zijn, maar ook overlast en allerlei vormen van *incivilities* (bijvoorbeeld hufteerigheid).

De volgende uitgangspunten zijn van belang:

- Criminaliteitsreductie leidt op zichzelf niet tot afname van onveiligheidsgevoelens.
- *Reassurance policing* en criminaliteitsbestrijding zijn afhankelijk van elkaar: ze vullen elkaar aan en versterken elkaar. Het een kan niet zonder het ander.
- Door *reassurance policing* zijn de volgende potentiële *outcomes* in wijken mogelijk:
 - een realistischer beeld over de omvang van criminaliteit bij bewoners;
 - afname van onveiligheidsgevoelens bij bewoners;
 - meer zichtbare, beter bekende en benaderbare wijkpolitie;
 - groter zelfvertrouwen van bewoners en meer vertrouwen in de politie;
 - betere informatiepositie van de politie in de wijk.

In het kader van dit project zijn de volgende publicaties verschenen:

- Ponsaers, Paul & Gunther Moor, Lodewijk (red.). (2007). *Reassurance policing: concepten en receptie*. Brussel: Politeia;
- Van Calster, Patrick & Gunther Moor, Lodewijk (red.). (2007). *Reassurance policing: een alliantie tussen burgers en politie?* Dordrecht: SMVP;
- Wondergem, Luuk (2007). *To reassure or not to reassure, that is the question*. Dordrecht: SMVP;
- Easton, Marleen, Gunther Moor, Lodewijk, Hoogenboom, Bob, Ponsaers, Paul & Stokkom, Bas van (eds.). (2008). *Reflections on Reassurance Policing in the Low Countries*. Den Haag: BJU.

Particulier onderzoek en opsporing

Op 25 januari 2007 organiseerde de stichting in samenwerking met de Academie Politie Amsterdam-Amstelland (APAA) een studiemiddag rond de SMVP publicatie van mr. Willem van der Kolk van de regiopolitie Amsterdam-Amstelland uit 2006 getiteld *Particulier onderzoek en opsporing: een (on)mogelijke combinatie?* De studiemiddag vond plaats in de Koningszaal in Artis te Amsterdam. Sprekers waren prof. dr. Bob Hoogenboom, Nyenrode Universiteit, mr. Willem van der Kolk, projectcoördinator regiopolitie Amsterdam-Amstelland, prof. mr. Theo de Roos, hoogleraar Straf- en Strafprocesrecht Universiteit Tilburg en lid van de raad van advies van de SMVP, mr. Leo Nuis, raadsheer van het Gerechtshof Amsterdam, mr. Fred Speijers, hoofd afdeling Expertise Functioneel Parket en Arthur de Groot, forensisch accountant, Deloitte.

Leiderschap bij de politie in Nederland en Vlaanderen

Samen met het Vlaamse Centrum voor Politiestudies (CPS) heeft de SMVP op 28 juni 2007 in het Vlaamse Hoogstraten een studiemiddag georganiseerd voor Nederlandse en Vlaamse korpschefs. Op deze studiedag is het leiderschap bij de politie in Nederland en Vlaanderen vergeleken.

3.4 Stichting SMVP Producties

In 1999 is de Stichting SMVP Producties opgericht. De Stichting SMVP Producties stelt de kennis van de SMVP ter beschikking van derden en geeft de publicaties van de stichting uit. Stichting SMVP Producties is mede opgericht om te voldoen aan de vraag naar inschakeling van de SMVP bij projecten in het veld. In het verleden moest de SMVP vaak 'nee' verkopen bij dergelijke verzoeken. Nu kunnen dergelijke verzoeken worden gehonoreerd. De volgende projecten werden in 2007 door de Stichting SMVP Producties verzorgd.

Openbare orde en rechtshandhaving in multiculturele buurten en wijken

In samenwerking met Movisie is de Stichting SMVP Producties actief op het gebied van rechtshandhaving in multiculturele buurten. In het project staan de volgende vragen centraal:

Langs welke wegen is het mogelijk dat bewoners van deze multiculturele buurten op grond van hun eigen verantwoordelijkheid zorg dragen voor verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van hun eigen woonomgeving? Met andere woorden, hoe bevorder je in multiculturele wijken en buurten actief burgerschap, ook in de zin van sociale zelfredzaamheid? Is het mogelijk dat bewoners door hun actieve burgerschap invloed kunnen uitoefenen op het beleid van de politie ten aanzien van toezicht, handhaven van de openbare orde en opsporen van strafbare feiten? Welke rol van de politie past daarbij? En wat vergt dit van de gemeente en het Openbaar Ministerie? Hoe kunnen andere instanties die in wijken en buurten werkzaam zijn een bijdrage leveren aan rechtshandhaving?

Met dit project willen de Stichting SMVP Producties en Movisie bijdragen aan het tot stand komen van de *civil society*, ook in multiculturele buurten. Het bevorderen van actief burgerschap staat voorop. De volgende twee componenten in multiculturele wijken en buurten staan centraal:

- actieve, sociaal zelfredzame bewoners die ook *mediation* en zelforganisatie toepassen;
- flexibele inzet van politie en andere werkzame instellingen (gemeente, Openbaar Ministerie, welzijnsorganisaties zoals opbouwwerk, jongerenwerk, Raad voor de Kinderbescherming, RIAGG, woningbouwcorporatie et cetera). Deze flexibele inzet betekent dat deze instellingen aan actieve bewoners zeggenschap toekennen over welke activiteiten zij in de wijk of buurt verrichten.

Het project loopt in de omgeving van de Palestrinalaan in Zwolle en in drie buurten in Maastricht. In al deze buurten vindt coaching van koppels van wijkagenten en opbouwwerkers plaats. Financiering geschiedt vanwege de minister van Wonen, Wijken en Integratie, Movisie en de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (SMVP).

Sociale veiligheid en gemeentelijke regie

In de afgelopen twintig jaar zijn op het gebied van samen werken aan veiligheid belangrijke stappen vooruit gezet. Op veel plaatsen en op uiteenlopende terreinen treft men samenwerking aan tussen politie, justitie en overheid of zijn publiek-private veiligheidsnetwerken tot stand gekomen. Dit proces van ‘responsabilisering’, medeverantwoordelijkheid van burgers, bedrijven en instellingen, ontwikkelde zich allereerst en vooral op lokaal niveau. Instellingen op het maatschappelijke middenveld (instellingen voor onderwijs, zorg, welzijn, sociale dienstverlening, bedrijven, brancheorganisaties) die nog maar kort geleden veiligheid niet als hun taak beschouwden, zijn zich in toenemende mate bewust geworden van hun medeverantwoordelijkheid. Veiligheid werd ook in die kringen een structureel agendapunt in de organisatie. Bij de overheid zelf is integraal veiligheidsbeleid inmiddels een bijna vanzelfsprekend agendapunt, al kost het waarmaken ervan nog veel moeite.

Dit is een goede ontwikkeling. Maar er resten vele vragen. Wat weten we eigenlijk van de samenwerking in de praktijk? In hoeverre verloopt dat effectief en efficiënt? Wat zijn de belangrijkste problemen en valkuilen, wat zijn voorwaarden voor succes? Hoe zijn de rollen verdeeld en wat is de gewenste rolverdeling?

Deze en soortgelijke vragen zijn voor de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (SMVP) aanleiding geweest een stuurgroep onder leiding van haar voorzitter, prof. mr. Pieter van Vollenhoven, in het leven te roepen. De werkzaamheden van deze stuurgroep zijn neergelegd in de publicatie *Veiligheid als bestuurlijke opdracht*¹³. Ter gelegenheid van het verschijnen van deze publicatie hebben het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid en de Stichting SMVP Producties op 21 februari 2007 in Amersfoort een conferentie belegd over gemeentelijke regie van veiligheid. Op deze conferentie werd duidelijk dat gemeenten met vallen en opstaan integraal veiligheidsbeleid aan het ontwikkelen zijn. Een van de oorzaken dat dit niet gemakkelijk is, is dat veiligheid een dwarsfunctie is die tal van beleidsterreinen doorkruist. De gemeentelijke regie heeft in dit opzicht dus te maken met sterke verkokering.

Er zijn nieuwe impulsen nodig. Ondanks alle goede bedoelingen gaan nog veel zaken mis. Bovendien doen zich telkens nieuwe problemen voor. Daarom dient samen werken aan veiligheid op een hoger plan te worden gebracht. Het is nu verbrokken, de rolverdeling is niet helder, een duidelijk centraal gezichtspunt of *Leitmotif* ontbreekt. Met veiligheid als bestuurlijke opdracht als sterk en bindend centraal gezichtspunt wordt het mogelijk om de rollen en verantwoordelijkheden van de deelnemende partijen - bestuur, politie, justitie, burgers, instellingen, bedrijven - opnieuw te definiëren en op elkaar af te stemmen. Nodig is ook een regisseur - de lokale overheid is daartoe aangewezen - die bevordert en bewaakt dat partijen als het ware als een team functioneren.

Daarbij is een aantal factoren van belang:

1. Bewustwording. Veiligheid als bestuurlijke opdracht staat in dienst van het burgerlijke ideaal van een fatsoenlijke samenleving. Alle verantwoordelijken dienen er van te zijn doordrongen wat dit voor hun rol en bijdrage betekent.
2. Het functioneren van lokale veiligheidsnetwerken in de lokale praktijk laat vele knelpunten en tekortkomingen zien. Veelzeggend is dat de rol van de gemeenten in deze netwerken er als nogal 'zwak' uit komt. De politie vertoont de neiging tot terugtrekken.
3. Zonder een leidende rol van de overheid, lokaal en nationaal, zal samen werken aan veiligheid niet gaan. De regiefunctie zal beter uit de verf moeten komen. In veel gemeenten lukt dit nog onvoldoende, omdat niet aan de voorwaarden voor succes is voldaan. Een van die voorwaarden is het vermogen om - in eigen huis - integraal lokaal veiligheidsbeleid te voeren. Het begin van alles is overigens politiek *commitment* van het bestuur. De meeste gemeenten hebben dienaangaande nog een weg af te leggen.
4. De politie zal de ruimte moeten worden geboden om haar rol (de aanjaagfunctie) te kunnen spelen in de veiligheidsnetwerken. De politie kan bij uitstel als buitenboordmotor functioneren. Dat is in overeenstemming met de visie van de Raad van Hoofdcommissarissen.¹⁴
5. De gemeente dient, politiek verantwoordelijk als zij is voor de integrale veiligheid, een visie te ontwikkelen op de bijdrage die plaatselijke intermediairs (corporaties, instellingen voor zorg en welzijn, bedrijfsleven) kunnen leveren aan de veiligheid. De gemeente spreekt hen daar op aan.
6. De positie van veiligheidscoördinator is vaak onvoldoende sterk binnen de gemeentelijke organisatie. Juist omdat veiligheid een dwarsfunctie is en verkokering dus altijd

¹³ Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (2007). (2^e druk). *Veiligheid als bestuurlijke opdracht*. Dordrecht: SMVP.

¹⁴ Projectgroep Visie op de politiefunctie van de Raad van Hoofdcommissarissen (2005). *Politie in ontwikkeling*. Den Haag: NPI. Zie ook: Dückers, Michel (2005). *Gemeentelijke veiligheidszorg naar beste vermogen*. Dordrecht: Stichting SMVP Producties.

op de loer ligt, dient de veiligheidscoördinator zich op vele beleidsterreinen met gezag te kunnen bewegen.

7. Gemeenten denken vaak nog in hiërarchische sturingsrelaties en ervaren dat zij onvoldoende mogelijkheden hebben om partners in veiligheid te sturen. Integrale veiligheid vraagt om horizontale sturing en dat vraagt andere competenties. Sturingsmogelijkheden waarover gemeenten beschikken komen nogal eens onvoldoende uit de verf: subsidievoorwaarden, vergunningen, convenanten en het gezag over de lokale politie van de burgemeester.
8. Integrale veiligheid veronderstelt een brede aanpak en vereist daarom betrokkenheid van het hele college van B&W. Dat is nog te weinig het geval. De *sense of urgency* lijkt nog vaak te ontbreken.
9. Gemeenten zijn er onvoldoende van doordrongen dat integrale veiligheid een veranderingsproces vergt in werkwijze en organisatie van de gemeente. Vorm geven aan de regierol van de gemeente is in feite een veranderingsproces.

De hier genoemde factoren gaan sterker op voor kleine en middelgrote gemeenten. Grote gemeenten hebben op hun beurt te maken met cumulatie van (veiligheids)problemen en dat stelt hoge eisen aan hun aanpak.

De resultaten van de conferentie zijn neergelegd in de publicatie:

Haisma, Ida & Gunther Moor, Lodewijk (red.). (2007). *Sociale veiligheid en gemeentelijke regie*, Dordrecht/Utrecht: Stichting SMVP Producties/Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

Studiedag voor Commissies van Toezicht Politiecellen (CTPC's)

In opdracht van de Commissie Toezicht Politiecellen Gelderland-Midden, Noord- en Oost-Gelderland en Twente heeft de Stichting SMVP Producties op 20 april 2007 een studiedag georganiseerd in de Saxion Hogeschool te Deventer. Inhoudelijk kwamen de volgende onderwerpen aan de orde:

- betekenis van het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de Schipholbrand; een lezing door de heer ir. Menso Molag, lector Risicobeheersing aan de Saxion Hogeschool te Enschede;
- betekenis van het rapport van de Rijksrecherche 'De politie een zorg' door de heer E.T. Hoenderkamp van de Rijksrecherche;
- preventie van zelfdoding in politiecellen, een workshop van mevrouw drs. Marieke Liem, psycholoog/criminoloog Willem Pompe Instituut aan de Universiteit van Utrecht;
- redactie van het beoogde servicepunt voor CTPC's, een workshop van Lodewijk Gunther Moor, directeur SMVP.

3.5 Publicaties, lezingen en andere activiteiten van directie en staf

Publicaties

Gunther Moor, Lodewijk (2007). Naar een betere wijkpolitie. De Engelse aanpak. In Sybrand van Haersma Buma, Jan Prij & Jan Wilzing (red.), *Misdaad & Straf. Christen Democratische Verkenningen*, (pp. 78-85).

Gunther Moor, Lodewijk & Vijver, Kees van der (2007). Politie en krijgsmacht (2^e druk). Fijnaut, C.J.C.F., Muller, E.R., Rosenthal, U. & Torre, E.J. van der (2007). *Politie. Studies over haar werking en organisatie*. Deventer: Kluwer, 1101-1118.

Gunther Moor, Lodewijk (2007). Vragen van actieve bewoners. *In de lift. Nieuwsbrief project Samen gaan voor de Palestrinalaan in Zwolle*, 3.

Van Calster, Patrick & Gunther Moor, Lodewijk (red.). (2007). *Reassurance policing. Een alliantie tussen burgers en politie?* Dordrecht/Gent: Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie/Centrum voor Politiestudies (CPS).

Haisma, Ida & Gunther Moor, Lodewijk (red.). (2007). *Sociale veiligheid en gemeentelijke regie*. Dordrecht/Utrecht: Stichting SMVP Producties en Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV).

Gunther Moor, Lodewijk (2007). Actieve burgers in de Palestrinalaan. *In de lift. Nieuwsbrief project Samen gaan voor de Palestrinalaan in Zwolle*, 1.

Easton, Marleen & Gunther Moor, Lodewijk (2007). *Veiligheidsbeleid in een veranderende, multiculturele samenleving. Of hoe anders kan een veiligheidsbeleid zijn?* Paper gepresenteerd op de NVK marktdag 2007, Universiteit Leiden, 14 juni 2007.

Gunther Moor, Lodewijk (2007). Veiligheid als bestuurlijke opdracht. *Openbaar Bestuur. Tijdschrift voor beleid, organisatie & politiek* 8, 34-36.

Gunther Moor, Lodewijk (2007). Inleiding. *Overijssel Overstag: Veiligheid als bestuurlijke opdracht. Verslag debat in Stadhuis Zwolle*, 26 april 2007. Enschede: Kenniscentrum Stedelijke Samenleving (KISS)), 4-8.

Dussen, Remco van der, Gunther Moor, Lodewijk, Hezewijk, René van, Koppers, Marlis, Ponsaers, Paul, Reijntjes, Jan et al. (2007). *Visitatie Bachelor en Master Opleidingen Criminologie*. Utrecht: QANU.

Ponsaers, Paul & Gunther Moor, Lodewijk (red.). (2007). *Reassurance policing: concepten en receptie*. Brussel: Politeia.

Wongergem, Luuk (2007). *To reassure or not to reassure: that is the question*. Dordrecht: SMVP.

Lezingen en dergelijke

Lezing over *Veiligheid als bestuurlijke opdracht* op 15 februari 2007 voor medewerkers van de regiopolitie Amsterdam-Amstelland in Amsterdam.

Lezing over *Veiligheid als bestuurlijke opdracht* georganiseerd door het Kenniscentrum Stedelijke Samenleving (KISS) op 26 april 2007 in Zwolle.

Lezing over tegenhouden van mobiel banditisme op 9 mei 2007 georganiseerd door de bovenregionale recherche Noord- en Oost-Nederland in Zwolle.

Lezing over openbare orde en rechtshandhaving in multiculturele buurten op 23 mei 2007 in wijkcentrum Holterbroek te Zwolle.

Lezing over de kwaliteit van de Nederlandse criminologie opleidingen op een studiemiddag van de Nederlandse Vereniging voor Criminologie (NVK) op 21 september 2007 in Utrecht.

Lezing over openbare orde en rechtshandhaving in multiculturele buurten op de Vakconferentie Opbouwwerk op 22 november 2007 in Utrecht.

Lid van de visitatiecommissie criminologie van QANU bij de opleidingen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, de Universiteit Leiden, de Universiteit van Utrecht en de Vrije Universiteit Amsterdam.

Lid van de Kenniskring van het lectoraat Gemeenschappelijke Veiligheidszorg van de Politieacademie.

Lid van de Commissie Toezicht Politiecellen Gelderland-Zuid.

3.6 Jaarrekening 2007 en accountantsverklaring

BALANS PER 31 DECEMBER 2007*(na voorstel resultaatbestemming)*

ACTIVA	2007		2006	
	€	€	€	€
Vaste activa				
<i>Materiële vaste activa</i>				
Inventarissen		5.594		4.806
Vlottende activa				
<i>Voorraden</i>		1.000		1.000
<i>Vorderingen</i>				
Nog te ontvangen begunstigersbijdragen	110.000		110.000	
Overige vorderingen	16.093		18.636	
Overlopende activa	111		111	
		126.204		128.747
<i>Effecten</i>		181.134		181.134
<i>Liquide middelen</i>		187.446		129.580
Totaal activazijde		<u>501.378</u>		<u>445.267</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2007

	2007		2006	
	€	€	€	€
Resultaat afgesloten projecten	-338.731		-239.479	
Begunstigersbijdragen	<u>247.471</u>		<u>247.851</u>	
Brutowinst	-91.260		8.372	
Resultaat structurele activiteiten	<u>-2.107</u>		<u>-1.312</u>	
		-93.367		7.060
Lonen en salarissen	165.745		172.564	
Sociale lasten	8.971		15.447	
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.183		2.363	
Personeelskosten	8.586		8.243	
Huisvestingskosten	10.755		10.562	
Exploitatie- en verkoopkosten	16.588		30.223	
Kantoorkosten	4.292		2.878	
Algemene kosten	21.016		63.993	
Doorberekende kosten	-291.238		-217.592	
Overige kosten	<u>436</u>		<u>-</u>	
Som der bedrijfslasten		<u>-53.666</u>		<u>88.681</u>
Bedrijfsresultaat		-39.701		-81.621
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	14.208		17.790	
Rentelasten en soortgelijke kosten	<u>-</u>		<u>-6</u>	
Som der financiële baten en lasten		<u>14.208</u>		<u>17.784</u>
Resultaat uit gewone bedrijfs- uitoefening		-25.493		-63.837
Buitengewone baten		<u>850</u>		<u>12.014</u>
Resultaat		<u><u>-24.643</u></u>		<u><u>-51.823</u></u>

Over 2007 werden begunstigersbijdragen ontvangen van:

Stichting Politie Fonds Minister Ien Dales
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Ministerie van Justitie
Ministerie van Defensie
Nederlandse Politiebond

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2007 van Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie te Amsterdam bestaande uit de balans per 31 december 2007 en de staat van baten en lasten over 2007 met de toelichting en de grondslagen van de jaarrekening gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer:

het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht.

Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een

controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie per 31 december 2007 en van het resultaat over 2007 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Dordrecht, 9 juni 2008

Verstegen accountants en adviseurs

Publicaties Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie

Boeken/Cahiers

- Wie keert het geweld in Nederland?, 1988
- Naar een economische benadering van criminaliteit en veiligheidszorg, 1988
- De financiering van de veiligheidszorg, verslag van een symposium, 1989
- Naar een nieuwe balans van verantwoordelijkheden, 1990
- Criminaliteitsbeheersing: De wenselijkheid van publiek-private samenwerking, 1990
- Afschaffing of herziening van het gerechtelijk vooronderzoek?, 1991
- Verkeersregels, handhaving en verkeersveiligheid, 1991
- Veiligheid en politie: een beheersbare zaak, 1991
- Samenwerking onderzocht. Evaluatie van het Project Beveiliging Industrierrein Zoeterwoude, 1991
- Toerisme en Onveiligheid, 1992
- Op eigen kracht onveiligheid de baas. De politie van pretentieuze probleemoplosser naar bescheiden ondersteuner, 1993
- Zelf doen en overlaten. Acties van burgers, politie en lokale overheid tegen overlast en kleine criminaliteit, 1993
- Coping with Corruption in a Borderless World. Proceedings of the Fifth International Anti-Corruption Conference, 1993
- Corruptie en fraude in Nederland. Suggesties voor management en beleid, 1993
- Handhaving in overweging. Strategische afwegingen bij de handhaving van milieuwetgeving, 1993
- The Internationalization of Police Cooperation in Western Europe, 1993
- Criminele geldstromen: schijn en werkelijkheid. Een onderzoek naar het witwassen van crimineel geld in Nederland, 1993
- Financiële Integriteit. Normafwijkend gedrag en (zelf)regulering binnen het financiële stelsel, 1995
- Crimineel geld: dreiging en aanpak, verslag van een conferentie, 1995
- Samen werken aan preventie door verzekeraars, politie en justitie bij woninginbraak, 1997
- Het politiecomplex in beweging, verslag van een conferentie, 1997
- Searching for a Future. Reappraising the Functioning of the Police, 1998
- Bestuurlijke preventie van georganiseerde misdaad, verslag van een conferentie, 1999
- Veilig in de wijk. Sociale zelfredzaamheid in de praktijk, 1999, tweede druk 2002
- Het gezag van de politie, 2000
- Politie en gezondheidszorg: partners in veiligheid?, 2000
- Recht doen aan de buurt, 2000, tweede druk 2001
- Rechtvaardigheid en barmhartigheid, verslag van een conferentie en expertmeeting, 2001
- Politiewerk in (buiten)gewone omstandigheden. Normen, moraal en grenzen van politiewerk, 2002
- Politie en krijgsmacht. Hun verhouding in de toekomst, 2002
- Beelden van gezag bij de bevolking en bij de politie, 2002
- Politie en haar gezag, 2002
- Welzijn versterkt veiligheid. Betrokken burgers in leefbare wijken, 2003
- Structurele samenwerking tussen politie en krijgsmacht, 2003
- Politie en brandweer. Mogelijkheden voor samenwerking en taakverschuivingen, 2004
- Klem van gedogen. Positief gedogen: een handelingsstrategie in de politiepraktijk, 2004
- Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie 18 jaar (1986-2004). Een verantwoording, 2004
- Aanpak door de politie van maatschappelijk geweld, 2004

- Onoprechte handhaving? Prestatiecontracten, beleidsvrijheid en politie-ethiek, 2004
- Gedeelde verantwoordelijkheid voor veiligheid, verslag van een conferentie, 2006
- Relatie burgemeester en korpschef, 2006
- Veiligheid als bestuurlijke opdracht, 2006, tweede druk 2007
- Tegenhouden van mobiel banditisme, 2006
- Reassurance policing: concepten en receptie, 2007
- Tussen eigen verantwoordelijkheid en eigenrichting, 2007
- Reassurance policing: een alliantie tussen burgers en politie?, 2007

Rapporten

- Aanpak van corruptie en fraude door management en beleid, 1994
- Beelden van politiestraatwerk uit observaties in Europa en Amerika: hun inhoud en betekenis, 1994
- De aanpak van crimineel geld, 1994
- Informatie-uitwisseling tussen verzekeraars, politie en justitie, 1995
- De vrijwillige politie in een nieuw perspectief, 1995
- Toekomst gezocht. Het functioneren van de politie ter discussie, 1995
- De impuls van Sociale Zelfredzaamheid. Ervaringen van wijkagenten en opbouwwerkers in twee locaties, 1996
- Beursfraude en (zelf)regulering: witwassen en handel met voorkennis, 1996
- Van Onder Op. Werkboek Methodiek Sociale Zelfredzaamheid, 1996
- Politie en sociale zelfredzaamheid van burgers. Een onderzoek naar aanleiding van de vestiging en opheffing van politiebureaus, 1996
- Meldenswaardig. Implementatie van de Wet melding ongebruikelijke transacties binnen financiële instellingen, 1996
- De melding van ongebruikelijke transacties in de praktijk, 1996
- Toezichthouders in publieke ruimten, 1998
- De Chipkaart: een publieke zaak. Veiligheidsaspecten van de chipkaart, 1998
- Chipkaart en veiligheid, 1998
- Fraude en het Internet, 1999
- Achtergronden van Internetfraude, 1999
- De gekozen burgemeester en de politie, 1999
- Publiek-private fraudebestrijding, 2000
- Samen werken aan veiligheid, 2001
- Veiligheid in treinen en op en rond stations, 2001
- Privacy en veiligheid in balans?, 2002
- Nationale politie van wijk tot wereld?, 2005
- To reassure or not to reassure: that is the question, 2007

Achtergrondstudies

- De plaats van de vrijwillige politie bekeken vanuit een nieuw perspectief
- Verslag van de interviews. Achtergrondstudie I bij het rapport Toekomst gezocht
- Verslag van de seminars. Achtergrondstudie II bij het rapport Toekomst gezocht
- Literatuurbeschuwing. Achtergrondstudie III bij het rapport Toekomst gezocht
- De bijzondere opsporingsdiensten en de reguliere politie, prae-advies

Overige publicaties

- Informatiemap Sociale Zelfredzaamheid, 1990
- Actuele Thema's van Veiligheidszorg, in: Jaarbericht 1998 - 1999
- Workshops. Het gezag van de politie, 2000
- Het gezag van de politie, in: Jaarbericht 1999 - 2000
- Samen werken aan veiligheid, in: Jaarbericht 2000 - 2001

- Leefbaarheid en veiligheid door sociale zelfwerkzaamheid, in: Jaarbericht 2001 - 2002
- Politiegezag, in: Jaarbericht 2002 - 2003
- Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie 18 jaar (1986-2004). Een verantwoording, in: Jaarbericht 2003 - 2004
- Positief gedogen: een handelingsstrategie in de politiepraktijk, in: Jaarbericht 2004 - 2005
- Verbetering van gemeentelijke veiligheidszorg, in: Jaarbericht 2005 - 2006
- Gemeente en politie - regisseur en aanjager, in: Jaarbericht 2006 - 2007

Publicaties Stichting SMVP Producties

- Terug op het voetstuk. Advies over sociale veiligheid op het spoor, 2001
- Jeugdagenten uit de kinderschoenen, 2002
- Bemiddeling in de politiepraktijk. Een herstelgerichte aanpak van overlast en slepende conflicten, 2003
- Economische belangen: barrières voor preventie en bestrijding van (georganiseerde) criminaliteit?, 2004
- Informatiegestuurde Veiligheidszorg, 2005, tweede druk 2005, derde druk 2007
- Herstelbemiddeling door de politie, 2005
- Toezicht op politiecellen, 2005
- Gemeentelijke veiligheidszorg naar beste vermogen, 2005
- Opleiden voor bestuurlijk toezicht, 2006
- Particulier onderzoek en opsporing. Een (on)mogelijke combinatie?, 2006
- Sociale veiligheid en gemeentelijke regie, 2007

Bestuur

prof. mr. Pieter van Vollenhoven - *voorzitter*
H. Wiegel - *vice-voorzitter*
prof. dr. C.D. van der Vijver - *secretaris*
ir. P.O. Vermeulen - *penningmeester*
R.J.G. Bandell
mr. H.J. Bolhaar
mr. drs. L.C. Brinkman
mevr. prof. mr. C.P.M. Cleiren
prof. dr. J.H.J. van den Heuvel
mr. E.M. d'Hondt
prof. dr. J.A. van Manen
prof. dr. W.J. de Ridder
mevr. mr. E. Unger
drs. B.J.A.M. Welten
mr. J. Demmink - *adviserend lid*

Raad van Advies

prof. dr. J.C.J. Boutellier
mevr. mr. A.H. Brouwer-Korf
mr. C.R.L.R.M. Ficq
mr. drs. I.M. Haisma
mr. W.G. van Hassel
mr. J.A. Hulsenbek
prof. dr. P. van Reenen
mevr. mr. A.L.C. Roelofs
prof. mr. Th.A. de Roos
mevr. E.H.C. Salomons
mr. B. Staal
mevr. prof. dr. D.E.M. Verweij
mr. J.J. Vis
mevr. drs. M.W.M. Vos-van Gortel
mr. B.E.M. Wientjes

Directie

drs. L.G.H. Gunther Moor